

ÖĞRENCİLERİN HAKLARI

1. Eğitim Kurumlarına Kayıt Olma Hakkı

Öğrencilerin en temel hakkı eğitim kurumlarına kayıt olmaktır; çünkü eğitim hizmetlerinden yararlanma kayıt yaptırmada gerçekleşir. Kayıt yaptırmada zorunlu eğitime başlangıç için ön şart niteliğindedir. Nitekim 222 sayılı İEK'nın 3. ve 1739 sayılı METK'nın 22. maddesinde yer alan "Mecburi ilköğretim çağı 6-13 yaş grubundaki çocukları kapsar" hükmünden yola çıkarak, kural olarak, zorunlu öğrenim süresinde en küçük öğrencinin altı yaşında olduğu anlaşılmaktadır. 26 Temmuz 2014 tarihli ve 29072 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin (OÖİKY) 11(5) (a) maddesine göre "*Anaokulu ve uygulama sınıflarına, kayıtların yapıldığı yılın eylül ayı sonu itibarıyla 36 ayını tamamlayan ve 66 ayını doldurmayan çocukların kaydı yapılır*". Buna göre, zorunlu olmadığı halde anaokuluna kayıt yaptıran 36 ayı tamamlamış çocuklar da öğrenci sayılmaktadır. Öğrencilerin kendilerine tanınan haklardan faydalanabilmeleri için ilk olarak yönetmeliklerin öngördüğü kayıt sürecinden geçerek yukarıda tanımlanan öğrenci statüsüne sahip olmaları gerekir.

Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin (OKY) 20. maddesi uyarınca, ortaokulu veya imam hatip ortaokulunu bitiren öğrenciler, beceri ve yetenekleri doğrultusunda ortaöğretime yerleştirmeye esas puanla ve/veya beceri/yetenek sınav puanıyla tercihleri doğrultusunda ortaöğretim kurumlarına geçiş yapma hakkına sahiptirler. Yetenek sınav puanı ve yerleştirmeye esas puan kullanılarak öğrenci alan güzel sanatlar liseleri, spor liseleri ile klasik sanatlar ve musiki programı/projesi uygulayan Anadolu imam hatip liselerine öğrenci alımı ve kayıt işlemleri Bakanlıkça belirlenen usul ve esaslara göre yapılır (m.20/2).

Buna göre, Yönetmeliğin 21/I. maddesi uyarınca, ortaöğretim kurumlarına kaydolmak için ortaokulu veya imam-hatip ortaokulunu bitirmiş ve öğretim yılının başlayacağı tarihte 18 yaşını bitirmemiş olma şartları aranır.

2. Sağlığın Korunması Hakkı

Öğrencilerin hem sağlıklı bir okul ortamında eğitim alma hem de okulda bulunduğu süre içine sağlığının korunması hakkı vardır. Nitekim OÖİKY'nin 78. maddesine göre, öğrencilere okul ve çevresinde sağlıklı, güvenli bir eğitim ve öğretim ortamı sağlanması esastır. Buna göre, öğrencinin kendisi veya velisi, aşağıdaki önemlerin alınmasını veya kolaylıkların sağlanmasını okul yönetiminden talep etme hakkına sahiptir:

OKY Yönetmeliği'nin 4/1/b maddesine göre mesleki ve teknik eğitim programlarının gerektirdiği uygulamalı derslerde bilgi, beceri ve davranışların kazandırılması amacıyla atölyelerde ve laboratuvarlarda sağlık ve güvenlik koşulları da dikkate alınarak, gerekli donatımı yapılmış ortamlarda eğitim, öğretim, uygulama ve üretimin yapılması düzenlenmiştir. Aynı Yönetmeliğin 94/1/ę maddesine göre sağlık hizmetleri ve okul revirinin iş ve işlemlerini yürütmek üzere hemşire çalıştırılabileceği hükme bağlanmıştır.

3. Eğitim ve Öğretim Etkinliklerinden Yararlanma Hakkı

OÖİKY'ye göre okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarında ders yılı süresinin 180 iş gününden az olmaması esastır (m. 5). Yine bu maddeye göre ders yılı, yarıyıl ve yaz tatilinin başlama ve bitiş tarihleri, MEB tarafından her yıl düzenlenen çalışma takviminde belirtilir. Bu tarihler göz önünde bulundurularak hazırlanan il çalışma takvimi, il millî eğitim müdürlüklerinin önerisi ve valilik onayı ile yürürlüğe girer. Ders yılı süresi, derslerin başladığı günden kesildiği güne kadar okulun açık bulunduğu günler ile öğrencilerin törenlere katıldıkları resmî tatil günleri sayılarak hesaplanır. Resmî tatil günleri ile her ne sebeple olursa olsun okulun açık bulunmadığı günler göz önünde bulundurulmaz. Normal öğretim yapılan okullarda sabah ve öğleden sonrası yarım gün, ikili öğretim yapılan okullarda bu süreler tam gün sayılır. Haftalık ders programı, öğretim yılı başında ve gerekli hâllerde ders yılı içinde okul yönetimince hazırlanır. Bu programda yönetici ve öğretmenlerin okutacakları derslerin gün ve saatlere göre öğretmenlerin mazeretleri de dikkate alınarak dengeli olarak dağılım yapılır ve ilgililere imza karşılığı duyurulur.

OKY'nin 8. maddesi uyarınca öğrenciler bilimsel düşünme becerileri edinmeyi sağlayan, öğrenmeyi öğreten, üretken, bilgiye ulaşma, iletişim kurma, bilişim teknolojilerini kullanma becerilerini geliştiren, eğitim sürecine aktif olarak katılmalarını sağlayan, millî, insani ve evrensel değerleri de kapsayan eğitim öğretim etkinliklerinin kendilerine sunulmasını talep etme hakkına sahiptirler. Ayrıca öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleriyle ortaöğretim kurumlarının özelliklerine göre öğretmen gözetiminde bireysel veya gruba yönelik alan uygulamaları, etkinlikler ve serbest çalışmalar yapılmasını isteme hakları yine belirtilen madde uyarınca mevcuttur. Bu kapsamda spor salonu, spor sahası, müzik odası, atölye, laboratuvar, kütüphane, konferans salonu ve diğer uygulama mekânlarından öğrencilerin yararlanmaları için okul yönetimlerince gerekli tedbirler alınması gerekmektedir.

4. Katılım Hakkı¹

Çocuklara katılım hakkını ilk ve ayrıntılı bir şekilde tanıyan düzenleme Çocuk Hakları Sözleşmesi'dir. ÇHS'nin 12., 13. ve 15. maddelerinde çocuğun görüşlerini açıklama ve kendini ilgilendiren konularda kararlara katılma haklarıyla, dernek kurma ve barış içinde toplanma hakları düzenlenmiştir. Bu noktada BM Çocuk Hakları Komitesi, taraf devletlere çocukların aileye, okula ve toplumsal yaşama etkin katılımlarını ve kendilerini ilgilendiren kararlarda söz sahibi olmalarını sağlamak için iç hukuklarına kurallar koymalarını ve bu kuralların uygulanabilmesi için gerekli önlemleri almalarını önermiştir. Nitekim Türk Medeni Kanunu'na göre de anne ve baba, olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme olanağı tanır; önemli konularda olabildiğince onun düşüncesini göz önünde tutarlar (m. 339).

ÇHS'nin 15. maddesi katılım hakkı bağlamında çocuğun dernek kurma ve barışçıl amaçlı toplantı yapma özgürlüğü tanımaktadır. Çocuklara, demokrasi ve katılım kavramlarını yaşayarak öğrenme ve benimseme imkânı sağlayan dernek kurma özgürlüğünün Sözleşme ile sağlanması olumlu bir gelişmedir. Türkiye'de, 5253 sayılı yeni Dernekler Kanunu ile getirilen en önemli yeniliklerden biri, ÇHS gereğince çocukların dernek kurabilmelerine veya söz konusu kanun uyarınca kurulmuş çocuk derneklerine üye olabilmelere imkân tanımış olmasıdır. Söz konusu Kanun'un 3. maddesine göre 15 yaşını bitiren ayırt etme gücüne sahip küçükler yasal temsilcilerinin yazılı izni ile çocuk dernekleri kurabilirler veya kurulmuş olan çocuk derneklerine üye olabilirler. Yine 12 yaşını bitiren çocuklar da bu hüküm uyarınca yasal

¹**Bu konu ile ilgili daha fazla bilgi için yazarın/yazarların aşağıda verilen eserine/eserlerine bakılabilir:**

Karaman-Kepeneci, Y. (2003b) Demokratik Okul, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11, 44-54.

Nayır, F. ve Karaman-Kepeneci, Y. (2011) İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Çocukların Katılım Hakları. *İlköğretim Online*, 10(1), 160-168.

Taşkın, P. ve Karaman-Kepeneci, Y. (2009) Demokratik Katılıma Bir Örnek: Çocukların Dernek Kurma Özgürlüğü, *1st International European Union, Democracy, Citizenship and Citizenship Education Symposium*, Uşak, Turkey.

Taşkın P. (2015) Türk Eğitim Sisteminde Öğrencinin Yönetime Katılımı, *İbrahim Ethem Başaran'a Armağan* (Editörler: İ. Aydın ve Ş. Çınkır), Ankara: Anı Yayıncılık

temsilcilerinin izni ile çocuk derneklerine üye olabilir; ancak yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar. Ayrıca çocuk derneklerine 18 yaşından büyükler kurucu üye olamazlar.

Milli Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan Türk milli eğitiminin temel ilkeleri arasında demokrasi eğitimi ilkesi de yer almaktadır (m. 11). Bu ilkedен yola çıkılarak, demokrasi bilincine sahip vatandaşların yetiştirilebilmesi için gerekli çalışmaların yapılmasının zorunlu olduğu ve bu çalışmalar ile öğrencilerin sınıf ve okul yönetimine katılımının sağlanabileceği söylenebilir. OÖİKY'ne göre öğrencilerin sınıf başkanı olarak sınıf yönetimine katılma imkânları vardır (m. 76). Ayrıca OÖİKY'nin 37.maddesinde ve OKY'nin m. 116. maddesinde öğrenci katılımını sağlamak için okul öğrenci meclislerinin kurulacağı ve ortaöğretim kurumlarında Onur Kurulu ve Okul Öğrenci Ödül ve Disiplin Kurulları'nda öğrencilerin de yer alacağı öngörülmüştür.

OKY'nin 178(1). maddesinde öğrencinin Onur Genel Kurulu'nda yer almasındaki amacın "*öğrencilerin okul yönetimine katılmalarını ve okulun işleyişine yardımcı olmalarını sağlamak*" olduğu belirtilmektedir. Ancak görevi, okulda öğrenciliğe yakışmayan davranışları inceleme, bunların düzeltilmesi için alınması gereken önlemleri belirleme ve önerileri okul yönetimine bildirmekten ibarettir. Buradaki amaç aslında öğrencinin okul yönetimine etkili şekilde katılmasını değil, onun okul yönetimine ödüllendirme ve disipline etme işlerinde yardımcı olmasını sağlamaktır.

Belirtilen yasal düzenlemelere ek olarak, "MEB İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği" (SEY) de sosyal etkinliklerle ilgili bazı ilkelere yer vermiştir (m. 6).

5. Özel Yaşamın Gizliliği Hakkı²

Hiçbir ayırım gözetmeksizin herkesin sahip olduğu özel yaşam hakkına çocuklar da sahiptir ve bu hak ÇHS ile güvence altına alınmıştır. ÇHS'nin 16. maddesi “*Hiçbir çocuğun özel yaşantısına, aile, konut ve iletişimine keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı gibi, onur ve itibarına da haksız olarak saldıramaz. Çocuğun bu tür müdahale ve saldırılara karşı kanun tarafından korunmaya hakkı vardır.*” hükmüyle çocukların özel yaşamını özel olarak korumuştur. Çünkü çocuklar da birey olarak gelişebilmek için gözlerden uzak kalmaya ve kendilerine ait özel yaşama sahip olmaya tıpkı yetişkinler gibi ihtiyaç duyabilmektedir. Bu nedenle çocuklar da anne ve babalarına, diğer yetişkinlere ve arkadaşlarına karşı özel yaşamlarını koruyabilmelidir.

Anne ve babanın çocuğun özel yaşamına müdahalesi, çocuğun üçüncü kişilerle (diğer yetişkinlerle ve arkadaşlarıyla) olan ilişkilerine müdahale biçiminde olabilir. Her ne kadar anne ve babanın velayet hakkı gereği çocuğa genel bir müdahale hakkı bulursa da bu hak ölçülülük ilkesine uygun kullanılmalıdır. Anne ve baba ayırt etme gücü bulunan çocuklarına, olgunluğuna ve gelişim düzeyine göre, diğer yetişkinlerle ve arkadaşlarıyla ilişki kurma olanağını sunmalıdır (TMK m. 339/III). Ancak haklı sebeplerin varlığı halinde (örneğin çocukla ilişki kurmak isteyen yetişkin ya da çocuğun, çocuğa zarar verebilecek türden akıl hastalığının bulunması gibi) çocuğun korunması amacıyla anne ve baba bu müdahale hakkını kullanabilmelidir.

²Bu konu ile ilgili daha fazla bilgi için yazarın/yazarların aşağıda verilen eserine/eserlerine bakılabilir:

Karaman-Kepeneci, Y. ve Taşkın, P. (2011) Çocuğun Özel Yaşamının Gizliliği Hakkı, *Prof. Dr. Yahya Akyüz'e Armağan*, (Editörler: C. Öztürk ve İ. Fındıkçı), Ankara: PegemA Akademi Yayınları.

Taşkın, P. (2014) *Ortaöğretim Okulları Öğrencilerine Yönelik Disiplin Düzenleme ve Uygulamalarının Çocukların Temel Hak ve Özgürlükleri Bağlamında Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

6. İstismar ve İhmalen Korunma Hakkı³

Bu açıklamalardan sonra, çocuk istismarının ve ihmalinin genel bir tanımını vermekte yarar vardır. “Çocuk istismarı” çocukların, başta anne ve babaları olmak üzere, bakmakla yükümlü kimseler ve diğer yetişkinler tarafından fiziksel, duygusal, zihinsel veya cinsel gelişimlerini engelleyen ya da beden veya ruh sağlıklarına zarar veren, kaza sonucu olmayan durumlarla karşı karşıya bırakılmasıdır. “Çocuk ihmal” ise başta anne ve babaları olmak üzere, bakmakla yükümlü kimseler ve diğer yetişkinlerin çocuğun beslenme, giyinme, barınma eğitim, sağlık ve sevgi gibi temel ihtiyaçlarını karşılamada ihmal göstermeleri sonucu çocuğun beden veya ruh sağlığının veya bedensel, duygusal, ahlaksal ya da sosyal gelişiminin engellenmesidir.

Çocuklara yapılan kötü davranışlarla ilgili bilgiler arttıkça, bu tür davranışların tek bir grup altında toplanmasının mümkün olmadığı ortaya çıkmıştır. Ailenin ve çocuğun geçmiş yaşantıları ve sosyal özellikleri çeşitli istismar ve ihmal türlerinin oluşmasına yol açmıştır. İstismar türleri fiziksel, duygusal ve cinsel istismar olarak; ihmal türleri ise fiziksel ve duygusal ihmal olarak ele alınmaktadır. Aşağıda kısaca bu istismar ve ihmal türleri üzerinde durulacaktır.

Çocuğa karşı girişilen ve kaza sonucu olmayan yaralanmalar, şiddetli dayak, yakma, ısırma, boğma gibi davranışlar sonucu çocuğun sağlığının zarar görmesi “fiziksel istismar”; çocuğun çevresindeki yetişkinlerin, çocuğun kişiliğini zedeleyici, duygusal gelişimini

³Bu konu ile ilgili daha fazla bilgi için yazarın/yazarların aşağıda verilen eserine/eserlerine bakılabilir:

Karaman, Y. (1993) *İlkokul Öğretmenlerinin Gözlemlerine Göre Çocukların Aileleri Tarafından İstismarı ve İhmali*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karaman-Kepeneci, Y. (1996a) Okullarda Çocukların Fiziksel İstismarı, *Öğretmen Dünyası*, 194, 14–16.

Karaman-Kepeneci, Y. (1996b) Çocuk İstismarı ve İhmalinin Önlenmesinde Öğretmenlerin ve Sosyal Hizmet Uzmanlarının Rolü, *Sosyal Hizmetler Kongresi*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Karaman-Kepeneci, Y. (2001) Hukuksal Açıdan Çocuk İstismarı ve İhmali, *Katkı Pediatri Dergisi – Adli Pediatri ve Çocuk İstismarı*, 22(3), 262–276.

Karaman-Kepeneci, Y. ve Nayır, F. (2012) Çocukların Ana Babaları Tarafından İstismar ve İhmaline İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri, *International Journal of Social Science*, 5(7), 437-455.

Karaman-Kepeneci, Y. ve Cereci, C. (2015) Çocuk İstismarı ve İhmali Olaylarını Önlemeye ve Çözmeye İlişkin Okul Yöneticilerinin Sorumlulukları, *Prof. Dr. İbrahim Ethem Başaran'a Armağan* (Editörler: Prof. Dr. İ. Aydın ve Doç. Dr. Ş. Çinkır), Ankara: Anı Yayıncılık.

engelleyici eylemleri ya da eylemsizlikleri “duygusal istismar”; çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel haz almak amacıyla kullanılması “cinsel istismar” olarak adlandırılmaktadır. Çocuğun beslenme, barınma, sağlık, giyinme, eğitim gibi temel ihtiyaçlarını karşılamada ihmal gösterme “fiziksel ihmal”; çocuğa ihtiyaç duyduğu sevgiyi, ilgiyi, yakınlığı göstermeme, yaşamının her evresinde yardımcı olacak gerekli rehberliği yapmama, eğitimine önem vermeme ve başarılarından dolayı onu ödüllendirmeme “duygusal ihmal” olarak adlandırılmaktadır.

ÇHS'nin çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesini düzenleyen hükümler içerdiği söylenebilir. Sözleşme'nin 19. maddesi ile taraf devletler çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesini taahhüt etmektedir. Bu maddeye göre, *“Taraf devletler çocuğun anne ve babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel saldırı, şiddet veya suiistimale, ihmal ya da ihmalkâr muameleye, ırza geçme dâhil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alırlar.”* ÇHS'nin 34. ve 35. maddeleri, taraf devletlerin çocuğun cinsel istismarına karşı her türlü önlemi almayı taahhüt etmesini içermektedir. Bu maddelere göre, taraf devletler özellikle, çocuğun *“Yasadışı bir cinsel faaliyete girişmek üzere kandırılması veya zorlanması; çocukların, fuhuş, ya da diğer kanundışı cinsel faaliyette bulundurulması sömürülmesini; çocukların, pornografik nitelikli gösterilerde ve malzemede kullanılarak sömürülmesini”* (m. 34); *“her ne nedenle ve hangi biçimde olursa olsun, çocukların kaçırılmaları, satılmaları veya fuhşa konu olmalarını önlemek için ulusal düzeyde, ikili ve çok yanlı ilişkilerde gereken her türlü önlemi alırlar”* (m. 35). ÇHS'nin 32., 33. ve 36. maddeleri ise çocuğun her tür fiziksel ve duygusal ihmalden korunmasını vurgulamaktadır. Sözleşme'nin 39. maddesi de istismar ve ihmal mağduru olan çocuklar için, yeniden toplumla bütünleştirme adına tüm önlemlerin alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

7. Okul Zorbalığından ve Suç İşlemekten Korunma Hakkı⁴

Zorbalık, en kısa şekilde, incitme niyeti ile saldırı olarak ifade edilebilir. Zorba davranış, mağdurda acı ve üzüntüye yol açar ve bu kişinin zorbaya karşı koyması mümkün değildir. Zorbalık “bir öğrenciye bir veya daha fazla öğrenci tarafından kasıtlı ve sürekli olarak saldırgan davranışların uygulanması ve mağdur öğrencinin bunlara karşı sürekli olarak korumasız durumda olması” şeklinde tanımlanmaktadır. Olweus’a göre zorbalığa maruz kalan mağdur ile zorba arasında güç açısından dengesizlik vardır. Bu nedenle, bedensel ve psikolojik açıdan eşit özelliklere sahip iki çocuğun tartışması ve kavga etmesi zorbalığın konusu olmayabilir.

Zorbalık türleri arasında en çok bilinenleri şunlardır:

- *Bedensel*. İtme, tekme, yumruklama, saç-kulak çekme, bedensel kaba şaka yapma, silah veya bıçak ile saldırma ya da korkutma amaçlı kullanılan her tür fiziksel şiddet.
- *Sözel*. Ad takma, alay etme, söylenti yayma, çirkin takımlarda bulunma, tehdit etme, sözel kaba şaka yapma, hakkında kötü şeyler yazma, incitici notlar bırakma.
- *Duygusal*. Gruptan dışlama, ayrımcılık yapma, aşağılama, eşyalarına zarar verme, eşyalarını ya da parasını zorla alma, kasıtlı olarak arkadaşça davranmama.
- *Cinsel*. Sarkıntılık yapma, elle tacizde bulunma, cinsellik içeren sözler söyleme.

Teknolojik ilerlemelerin sonucunda son yıllarda üstünde en çok durulan zorbalık türlerinden biri de “siber zorbalık” (sanal zorbalık) olmuştur. Siber zorbalık bir ya da bir grup öğrenci tarafından, diğer öğrencilere karşı bilgisayar, internet, cep telefonu ve benzeri iletişim

⁴Bu konu ile ilgili daha fazla bilgi için yazarın/yazarların aşağıda verilen eserine/eserlerine bakılabilir:

Karaman-Kepeneci, Y. ve Özcan-Yücedağ, A. (2001) Okullarda Suçun Önlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 33(1-2), 153-163.

Çinkır, Ş. ve Karaman-Kepeneci, Y. (2003) Öğrenciler Arası Zorbalık, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 34, 236-253.

Karaman-Kepeneci, Y. ve Akyüz, E. (2005) Suça Yönelen Çocuğun Hakları, *Gözetim Görevlileri Eğitim Programı* (Editörler: S. Uluğtekin, D. Kucur, E. Kırımsoy, Y. Çavdat ve N. Yemiş), Ankara: ANKÜSEM Yayınları.

Karaman-Kepeneci, Y. ve Çinkır, Ş. (2006) Bullying among Turkish High School Students. *Child Abuse & Neglect*, 30, 193-204.

teknolojileri kullanılarak, kasıtlı ve tekrarlayıcı tarzda zarar verme amacını güden davranışlardır (Erden, 2015).

MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün tüm okul ve kurumlarda uygulanmak üzere hazırladığı 2006-26 sayılı Genelge ile "Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Stratejisi ve Eylem Planı" ortaya konulmuştur. Bu Plan'da, okullarda şiddetin azaltılması için temel stratejiler oluşturulmuştur. Bütün il, ilçe müdürlükleri ve okul/kurum müdürlükleri bünyesinde her yıl bir şiddet eylem planının hazırlanması ve uygulanması esası getirilmiştir. Genelge'de, okulda şiddet, saldırganlık, zorbalık ve diğer risk faktörlerini önleme ve müdahale hizmetleriyle ilgili görev ve sorumluluklar tanımlanmıştır.

Türkiye'de internetin zararlı içeriğiyle mücadele etmek; çocuklar belli başlı internet suçlarına ve dolayısıyla siber zorbalığa karşı korumak amacıyla "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun" (04 Mayıs 2007 tarih ve 5651 sayılı) kabul edilmiştir. OKY'nin öğrenci disiplin işlemlerini ele alan 164. maddesinde siber zorbalık ile ilgili düzenlemelere yer verilmiştir.

Çocuğun bir ceza hukuku kuralını ihlâl etmesi sonucunda soruşturma veya kovuşturma geçirmesi ve yargı organlarının önüne getirilmesi durumu "çocuk suçluluğu"; bir ceza hukuku kuralını ihlâl eden çocuk ise "suça yönelen çocuk" olarak tanımlanmaktadır. Çocukların suç işlemesi olaylarına çok eski zamanlardan beri rastlanmaktadır. Suça yönelmiş çocukların korunması ve çocuk mahkemeleri fikrinin ortaya çıkmasında aydınlanma çağı düşünürlerinin, sosyal hukuk akımının ve ceza hukuku alanındaki ekollerin rolleri büyük olmuştur.

ÇHS ile devletlerden cezalandırmacı yaklaşım yerine, çocuklara yönelik özel bir çocuk adaleti sistemi kurmaları istenmektedir. Sözleşme'nin çocuğun özel yaşamının gizliliğine (m. 16), çocuğu her türlü şiddete karşı korumaya (m. 19), çocuğun alternatif bakımına (m. 20),

çocuğun bulunduğu yerin ve çocuğa yönelik davranışların düzenli denetimine (m. 25), silahlı çatışmaya (m. 38) ve mağdurların rehabilitasyonuna (m. 39) ilişkin maddeleri çocuk suçluluğunun önlenmesi ile ilgilidir. Sözleşme'nin 37. maddesi özellikle suça yönelen çocuklarla ilgili bir düzenleme getirmiştir. Bu madde salıverilme olasılığı olmaksızın ömür boyu hapis ve idam cezasını çocuklar için yasaklamakta ve çocuğun özgürlüğünün kısıtlanmasının en son çare olmasını ve mümkün olan en kısa süre ile sınırlandırılmasını hükme bağlamaktadır. ÇHS'nin 40. maddesi ise adalet sistemine giren çocuklara ne yapılması gerektiğini ayrıntılı bir şekilde düzenlemektedir. Belirtilen maddenin kapsamına ceza kanununu ihlâl ettiği ileri sürülen, bununla itham edilen ya da ihlâl ettiği kabul edilen tüm çocuklar girmektedir. Dolayısıyla ithamın yapıldığı andan, sorgulama, tutuklama, hükümlülük gibi herhangi bir yargılama öncesi dönem ve cezalandırma sürecine kadar çocuğa gösterilecek davranışlar bu madde içinde değerlendirilmelidir.

Ulusal düzeydeki yasal düzenlemelere bakıldığında suça sürüklenen çocuklar ile ilgili konuların birçok yasal metinde ele alındığı; dolayısıyla Türkiye'de ÇHS'de öngörülen ayrı ve özel bir çocuk adalet sisteminin kurulmadığı söylenebilir. Suça sürüklenen çocuklarla ilgili hükümler en başta TCK'da yer almaktadır. TCK'nın 31. maddesine göre çocuklar için ceza sorumluluk yaşı üç döneme ayrılarak incelenmiştir. Suça temel teşkil eden fiili işlediği sırada 12 yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu çocuklara ceza yaptırımını verilmez; ancak koruyucu ve eğitici nitelik taşıyan güvenlik tedbirleri (önlemleri) uygulanır. Diğer yandan 12 yaşını doldurmuş, 15 yaşını doldurmamış çocukların işledikleri suça temel teşkil eden fiilin hukuksal anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğini (isnat yeteneğini) yeterince geliştirip geliştirmediğine bakılır. Bu yönde yeteneği gelişmemiş çocukların ceza sorumluluğu yoktur; 12 yaşını doldurmamış çocuklar gibi işlem görürler ve dolayısıyla haklarında güvenlik tedbiri uygulanır. İşlediği suça temel teşkil eden fiilin anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı halinde

ise 12 yaşını doldurmuş, 15 yaşını doldurmamış çocukların ceza sorumlulukları olur ve bunlara indirimli ceza verilir. Son olarak fiili işlediği sırada 15 yaşını doldurmuş, 18 yaşını doldurmamış çocukların, fiilin anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin tam olduğu kabul edilir; ancak bu çocuklar reşit olmadığı için işledikleri suçun cezası indirilerek uygulanır.

Amaçlarından biri suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemek (m. 1) olan ve 2005 yılında kabul edilen Çocuk Koruma Kanunu'nda (ÇKK) hem suça sürüklenen çocuklar hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerini hem de çocuk mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkilerini konu alan hükümler yer almaktadır (m. 2).

8. Diğer Hakları

OÖİKY'nin 83-91. maddeleri uyarınca öğrenciler veya velileri çocuk kulübünün, yetiştirme kurslarının ve destek eğitim odasının açılmasını; dersliklerin donatımını, eğitim araç ve gereçlerinin temin edilmesini, okul kütüphanelerinin ve sınıf kitaplıklarının kurulmasını, okul müzesinin düzenlenmesini, oyun yerlerinin yapılmasını (bahçe ve yeterli toprak alanının ayrılmasını, kum havuzu, voleybol, basketbol sahaları gibi yerler yapılmasını), uygulama bahçelerinin oluşturulmasını isteyebilirler.